

Mit tudunk a ScienceDirect használóinak viselkedéséről?

2005-ben több mint 10 millió felhasználó mintegy 250 millió teljes szövegű cikket töltött le a ScienceDirect közvetítésével, és ez a szám folyton növekszik. Ezáltal nő a felhasználói viselkedéssel kapcsolatos adatok száma is. Ha ezeket összevetjük egy Kanadában, Japánban és Hollandiában elvégzett kutatásból nyert adatokkal, egyértelműen látszik: ahogy egyre tapasztaltabbak a felhasználók a keresésekben, úgy nő az igény arra, hogy a könyvtárosok segítsenek a kutatók keresési készségeiben mutatkozó hiányosságok kiküszöbölésében.

A könyvtárak iránti elvárások

A ScienceDirect találatainak 24%-át a könyvtári weboldalak közvetítik. A könyvtárak az elmúlt néhány évben jelentős összegeket fordítottak a kapcsolódó szoftverekre és egyéb fejlesztésekre, így téve megbízhatóbbá szolgáltatásaikat. Ez a megbízhatóság azzal a következménnyel járt, hogy felhasználók most már „one-stop shop”-nak tekintik a könyvtárukat: minden információszükségletüket itt akarják kielégíteni.

Jane Rigg, a kaliforniai Institute of Technology munkatársa szerint a kiadókkal való együttműködés egyik feltétele, hogy a folyóiratok elsődleges elérési helye az egyetemi könyvtári rendszer legyen. Az University of Toronto könyvtára által végzett kutatás eredményei azt mutatják, hogy a felhasználók zavarba jönnek a felhasználható információforrások és felületük sokféleségétől. Ennek kiküszöbölésére kifejlesztették a „Tudósok portálját”, amely egyszerű (M. Clinton könyvtárigazgató szerint Google-szerű) felületen teszi lehetővé az e-folyóiratok és egyéb információforrások elérését.

A könyvtári hozzáféréseken kívül a ScienceDirect forgalmának legnagyobb része (az elmúlt 12 hónapban 22%-a) a PubMedtől származik. Jelenleg havi szinten mintegy 69 millió keresésnek van köze a PubMedhez, s nem valószínű, hogy ezt a

vezető pozícióját valami is meggingatná a közeljövőben a ScienceDirect felhasználói körében. A keresési szokások azt mutatják, hogy a ScienceDirect legtöbb felhasználójának fő célja a teljes szöveg. Ha ez megvan, akkor kinyomtatják vagy mentik, és gyorsan kilépnek. A pdf formátumot a felhasználók 72%-a előnyben részesíti a html formátummal szemben. A japán egyetemi könyvtárak körében nemrég lezajlott kutatás szerint ez az arány 90%. Bár a keresett cikkek 43%-a frissebb egy évnél, a régebbi cikkek is keresettek.

Jártasság és szakterület

A kutatás azt mutatja, hogy a gyakorlott kutatóknak kevesebb időre van szükségük a megfelelő online anyag megtalálásához. A torontói felmérés szerint minél jártasabbak az oktatók a keresésben, annál szakszerűbben elemzik a hivatkozásokat, és azonosítják a cikkeket. Az oktatók kevesebb időt töltenek online, mint a hallgatók, akik időnként akár három órát is keresgélnek a hálózatban. A magas szintű keresési jártassággal (és nagyobb szakmai tudással) rendelkező kutatók átlagosan 5-10 perc alatt választ kapnak kérdéseikre, illetve megtalálják a kulcsfontosságú cikkeket, szemben a hallgatók által eltöltött 30-60 perccel. Az adatok azt mutatják, hogy a használói szokások erősen függenek a szakterülettől. A biológia és orvostudományok kutatói inkább a bibliográfiai adatbázisokat használják, és onnan kapcsolódnak a teljes szövegű cikkekhez, míg a humán területek szakemberei inkább a folyóiratok honlapjait böngésszik. Számukra tehát a bibliográfiai adatbázisok kevésbé értékesek, és nem használják ki a referátum és a teljes szöveg közti kapcsolódás adta előnyöket.

A ScienceDirectben kereséssel eltöltött időtartam – a különféle hatékonyságnövelő tényezőknek köszönhetően (pl. ugrópontok) – folyamatosan csökken. A ScienceDirect-használók egynegyede három lépésben el tud jutni a keresett cikkhez, és valamennyi ScienceDirect-keresés 70%-a keve-

sebb mint öt lépésből áll. Az utrechti egyetemen végzett kutatás bebizonyította, hogy a fejlett keresési készségekkel rendelkező kutatók kevesebb időt töltenek el az elektronikus források kutatásával, és többet az olvasással.

Bár a hatékonyság és a felhasználói elégedettség nő, a ScienceDirect honlapján a kutató felhasználók 36%-a találat nélkül fejezi be a munkáját. Nagy részük olyan gyors (és felületes) keresést végez, ami a ScienceDirectben található valamennyi forrást lefedi. A kudarc oka, hogy a találatok száma

eléri a 10 000 tételes felső határt. Ezek az adatok a felhasználók gyakorlatlanságára utalnak. *A felhasználó-központú fejlesztések ellenére éppen ezért van nagy jelentőségük az információszerzés hatékonyságát segítő kurzusoknak.*

/LANKESTER, Alex: What we know about ScienceDirect user behavior. = Library Connect Newsletter, 4. köt. 1. sz. 2006. p. 10–12./

(Frank Róza)